

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Tradus și revizuit de IER (ier.gov.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA ALEXANDRU ENACHE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 16986/12)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

3 octombrie 2017

DEFINITIVĂ

03.01.2018

Hotărârea a devenit definitivă în temeiul art. 44 § 2 din Convenție. Acesta poate suferi modificări de formă.

În cauza Alexandru Enache împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Ganna Yudkivska, *președinte*,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Faris Vehabović,

Egidijus Kūris,

Iulia Motoc,

Marko Bošnjak,

Péter Paczolay, *judcători*,

și Marialena Tsirlī, *grețier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 4 iulie 2017,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 16986/12) îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Alexandru Enache („reclamantul”), a sesizat Curtea la 13 martie 2012, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat până în februarie 2015 de S.D. Bartha, avocat în București, iar ulterior de N. Mircioi, avocată în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul s-a plâns, în special, de condițiile sale de detenție în Secția 4 de Poliție București, în Penitenciarul București-Rahova și Penitenciarul Mărgineni. De asemenea, s-a plâns de discriminare în exercitarea dreptului său la respectarea vieții sale de familie, legislația română permițând doar condamnatelor care au un copil mai mic de un an să ceară amânarea executării pedepsei.

4. Prin decizia din 5 februarie 2013, Curtea a comunicat capetele de cerere întemeiate pe art. 3 din Convenție și art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție, declarând cererea inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere.

5. La 16 decembrie 2014, Curtea a decis să solicite părților informații suplimentare privind condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Giurgiu, unde a fost transferat între timp.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamantul s-a născut în 1973 și locuiește în București. Este de profesie avocat.

7. Prin sentința penală din 25 mai 2011, Tribunalul București l-a condamnat pe reclamant la 7 ani de închisoare pentru deturnare de fonduri și fals. La 1 decembrie 2011, a fost încarcerat în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție în vederea începerii executării pedepsei. Sentința Tribunalului a fost confirmată prin decizia definitivă din 25 noiembrie 2011 a Curții de Apel București, redactată la 25 mai 2012.

A. Cererile de amânare a executării pedepsei

8. Reclamantul a formulat două cereri de amânare a executării pedepsei în temeiul art. 453 alin. (1) lit. b) și c) din vechiul Cod de procedură penală („C. proc. pen.”) (infra, pct. 22). S-a plâns că este căsătorit, are un copil în vârstă de câteva luni, născut la 19 mai 2011, de care dorește să aibă grijă, și că familia sa se confruntă cu dificultăți financiare și sociale ca urmare a detenției sale.

9. Prin sentința din 27 martie 2012, Tribunalul București a respins prima cerere a reclamantului, considerând că amânarea executării pedepsei, prevăzută de art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. pentru mamele condamnate până la împlinirea de către copil a vârstei de un an, avea o interpretare strictă și că acesta nu putea solicita aplicarea prin analogie. Instanța a considerat, de asemenea, că dificultățile financiare și familiale la care face referire reclamantul nu se încadrau în categoria împrejurărilor speciale impuse de art. 453 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. pentru a aproba amânarea executării pedepsei, în special deoarece acestea existau de dinaintea privării sale de libertate.

10. Tribunalul București, judecând recursul declarat de reclamant, a confirmat prin decizia din 22 decembrie 2011 soluția pronunțată în primă instanță.

11. Prin sentința din 13 iunie 2012, Tribunalul București a respins a doua cerere formulată de reclamant în temeiul art. 453 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., cu motivarea că nu erau îndeplinite condițiile legale. În special, în opinia instanței, executarea pedepsei nu a pus în pericol situația personală sau familială a reclamantului. Prin decizia din 17 iulie 2012, Tribunalul București a respins recursul formulat de reclamant împotriva sentinței.

B. Condițiile de detenție

12. Reclamantul a fost încarcerat în mai multe locuri de deținere, precum Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție (în perioada 1–13 decembrie 2011), Penitenciarul București-Rahova (în perioadele 13–19 decembrie 2011, 21 decembrie 2011–9 ianuarie 2012 și 17 ianuarie 2012–30 ianuarie 2013), Penitenciarul Mărgineni (în perioada 9–17 ianuarie 2012) și Penitenciarul Giurgiu (în perioadele 30 ianuarie–25 februarie 2013 și 11 martie–26 septembrie 2013).

1. Versiunea reclamantului

13. Cu privire la Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție, reclamantul afirmă că, împreună cu alți trei deținuți, a fost încarcerat în camera nr. 1, care, în opinia sa, măsoară 1,80 metri pe 2 metri. Precizează că respectiva cameră era dotată cu o singură fereastră, cu dimensiunile de 30 centimetri pe 40 centimetri, dar că aceasta nu permitea iluminatul natural din cauza prezenței a două rânduri de bare. Adaugă că toaletele erau murdare și că erau separate de restul camerei doar printr-o perdea. În final, a declarat că apa curentă era disponibilă doar 2 ore pe zi.

14. Cu privire la Penitenciarul București-Rahova, reclamantul susține că a fost cazat în camera nr. 209 împreună cu alți opt deținuți. Precizează că respectiva cameră avea dimensiunile de 3,20 metri pe 5,80 metri și că avea o singură fereastră, de 1 metru pe 1,20 metri, care nu permitea iluminatul natural din cauza prezenței barelor și a unui grilaj. Adaugă că în cameră erau umezeală și un miros neplăcut.

15. Cu privire la Penitenciarul Mărgineni, a precizat că a fost cazat împreună cu 24 de deținuți într-o cameră cu dimensiunile 2 metri pe 6 metri și că nu exista apă curentă.

16. Cu privire la Penitenciarul Giurgiu, a declarat că a fost cazat într-o cameră supraaglomerată. Afirmă, printre altele, că apa caldă era doar rareori disponibilă și că salteaua și lenjeria de pat erau murdare. De asemenea, s-a plâns de prezența gândacilor, a șobolanilor și a ploșnițelor.

2. Versiunea Guvernului

17. Guvernul susține că, în Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție, reclamantul a fost cazat într-o cameră de 10,68 m², echipată cu patru paturi suprapuse, un televizor, sistem de iluminat natural și toalete dispuse pe o suprafață de 2,5 m².

18. Afirmă că, în Penitenciarul București-Rahova, reclamantul a fost cazat succesiv în șapte camere, că suprafața acestora a variat de la 19,30 m² la 19,58 m² și că acestea erau dotate cu 10 paturi suprapuse. Adaugă că aceste camere erau dotate cu toalete și chicinătă, precum și cu aerisire naturală și iluminat natural.

19. Guvernul afirmă că, în Penitenciarul Mărgineni, camera reclamantului a avut o suprafață de 28,35 m² și a fost dotată 21 de paturi. Precizează că aceasta era dotată cu toalete și chichinetă, precum și cu aerisire naturală și iluminat natural.

20. Guvernul afirmă că, în Penitenciarul Giurgiu, reclamantul a fost cazat succesiv în patru camere, că suprafața acestora a variat de la 20,35 m² la 20,96 m² și că acestea erau prevăzute pentru șase deținuți. Acesta expune că respectivele camere erau dotate cu paturi individuale, o masă care permitea deținuților să servească hrana împreună, trei noptiere, o bancă mică, o priză TV și un dulăpior pentru pantofi. Aducă că toate aceste camere erau dotate cu toalete dispuse pe o suprafață de 4,03 m², dar nu precizează dacă această suprafață era sau nu inclusă în cea a camerelor. Susține, în încheiere, că respectivele camere și lenjeriile de pat puse la dispoziția deținuților erau în stare bună.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

21. Un rezumat al legislației naționale relevante, în versiunea în vigoare la momentul faptelor, cu privire la drepturile persoanelor private de libertate, și anume Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate („OUG nr. 56/2003”) și Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor („Legea nr. 275/2006”), este prezentat în cauza *Marcu împotriva României* (nr. 43079/02, pct. 42, 26 octombrie 2010).

22. Art. 453 C. proc. pen., în versiunea în vigoare la momentul faptelor, prevedea următoarele în părțile sale relevante în prezenta cauză:

„1. Executarea pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi amânată în următoarele cazuri:

[...]

b) când o condamnată este gravidă sau are un copil mai mic de un an. În aceste cazuri, executarea pedepsei se amână până la încetarea cauzei care a determinat amânarea;

c) când din cauza unor împrejurări speciale executarea imediată a pedepsei ar avea consecințe grave pentru condamnat, familie sau unitatea la care lucrează. În acest caz, executarea poate fi amânată cel mult 3 luni și numai o singură dată.”

23. Art. 589 alin. (1) lit. b) din noul Cod de procedură penală („noul C. proc. pen.”), care a intrat în vigoare la 1 februarie 2014, are în ansamblu un conținut identic cu cel al art. 453 C. proc. pen.

24. Curtea Supremă de Justiție (denumită în prezent Înalta Curte de Casație și Justiție), prin decizia definitivă nr. 1220 din 11 martie 2003, a admis recursul declarat de procuror și a respins cererea unei condamnate de întrerupere a executării pedepsei, considerând că întreruperea solicitată nu era în interesul copilului condamnatei, aceasta din urmă aflându-se în executarea pedepsei închisorii pentru că a cauzat decesul altui nou-născut al său.

25. Tribunalul București, prin decizia definitivă nr. 267/R din 16 februarie 2010, în care acesta a admis, de asemenea, recursul procurorului și a respins cererea unei condamnate pentru întreruperea executării pedepsei, a reținut reaua-credință a condamnatei care, pusă în libertate, nu a avut grijă de copilul său, a comis noi infracțiuni și a fost arestată preventiv din nou.

III. DOCUMENTELE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

26. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante („CPT”), formulate în urma vizitelor efectuate în 2010 la centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul secțiilor de poliție din București, sunt rezumate în *Cășuneanu împotriva României* (nr. 22018/10, pct. 43, 16 aprilie 2013).

27. La 11 ianuarie 2006, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea Rec(2006)2 privind regulile penitenciare europene în cadrul celei de-a 952-a reuniuni a delegaților miniștrilor. Anexa la recomandare are următoarele pasaje relevante:

„Domeniu de aplicare

[...]

13. Prezentele reguli trebuie să fie aplicate cu imparțialitate, fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație [...].

Contacte cu lumea exterioară

24.1 Deținuților li se va permite să comunice cât de des posibil – prin corespondență, telefon sau alte mijloace de comunicare – cu familiile lor, terțe persoane și reprezentanții organismelor exterioare precum și să primească vizite de la aceste persoane.

[...]

24.4 Modalitățile de realizare a vizitelor trebuie să permită deținuților să mențină și să dezvolte relațiile de familie, cât mai normal posibil.

[...]

24.7 Ori de câte ori este posibil, deținutului trebuie să i se acorde permisiune de ieșire din penitenciar – fie sub escortă, fie în mod liber – pentru a vizita o rudă bolnavă, pentru a participa la o înmormântare sau pentru alte motive umanitare.

[...]

Femeile

34.1 Pe lângă dispozițiile prezentelor reguli cu privire la deținute, autoritățile trebuie, de asemenea, să respecte nevoile femeilor, inclusiv la nivel fizic, profesional, social și psihologic, atunci când iau decizii care afectează orice aspect al detenției acestora.

34.2 Trebuie făcute eforturi speciale pentru a asigura accesul la servicii specializate deținuților cu nevoi precum cele menționate la Regula 25.4. [referitor la atenția

cruentă persoanelor private de libertate care au fost supuse violenței fizice, mintale ori sexuale].

34.3 Deținuților trebuie să li se permită să nască în afara penitenciarului, dar, în cazul în care un copil se naște în locul de deținere, autoritățile trebuie să asigure asistența și infrastructura necesare.”

28. Setul de norme și principii stabilite în cadrul Organizației Națiunilor Unite privind tratamentul și protecția deținuților este rezumat în *Khoroshenko împotriva Rusiei* [(MC) nr. 41418/04, pct. 69-75, CEDO 2015]. Normele internaționale referitoare în special la protecția femeilor și a maternității sunt descrise în cauza *Khamtokhu și Aksenchik împotriva Rusiei* [(MC), nr. 60367/08 și 961/11, pct. 27-31, 24 ianuarie 2017]. Pasajul relevant, în prezenta cauză, din Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), adoptată de Organizația Națiunilor Unite și ratificată de România în 1982, prevede următoarele:

Articolul 4

„[...]”

2. Adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale, inclusiv cele prevăzute în prezenta convenție, care au drept scop ocrotirea maternității, nu este considerată ca un act discriminatoriu.”

29. În special, la 21 decembrie 2010, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția nr. 65/229 privind Regulile Națiunilor Unite pentru tratamentul femeilor deținute și măsuri neprivative de libertate pentru femeile infractori (Regulile de la Bangkok), care prevede, în părțile sale relevante în prezenta cauză:

„Unele dintre aceste reguli abordează probleme care se pot aplica tuturor persoanelor deținute, bărbați și femei, inclusiv cele referitoare la responsabilitățile părintești, anumite servicii medicale, metode de percheziție corporală și alte aspecte conexe dar, în ansamblu, regulile abordează în primul rând nevoile femeilor și ale copiilor lor. Cu toate acestea, având în vedere accentul pus special pe copiii deținuților, este esențial să recunoaștem rolul principal al ambilor părinți în viața copiilor. Prin urmare, anumite reguli se aplică în egală măsură taților deținuți sau infractori.

Regula 1

Pentru a transpune în practică principiul nediscriminării prevăzut la Regula 6 din Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților, la aplicarea prezentelor reguli este necesar să se țină seama de nevoile speciale ale deținuților. Măsurile adoptate pentru a răspunde acestor nevoi în interesul egalității sexelor nu ar trebui să fie considerate discriminatorii.

Regula 2

[...]”

2. Înainte sau după încarcerare, femeilor cu copii aflați în îngrijirea lor ar trebui să li se permită să facă aranjamente pentru aceștia, inclusiv să obțină o suspendare pe o durată rezonabilă a privării de libertate, ținând seama de interesul superior al copiilor.

[...]”

Regula 48

1. Deținutele însărcinate sau care alăptează ar trebui să primească îndrumări cu privire la sănătatea lor și regimul lor în cadrul unui program stabilit și monitorizat de un profesionist calificat în domeniul sănătății. Femeile însărcinate, sugarii, copiii și mamele care alăptează trebuie să beneficieze în mod gratuit de hrană corespunzătoare și servită în timp util, de un mediu sănătos și de posibilitatea de a face mișcare periodic.

2. Deținutele nu trebuie să fie descurajate să își alăpteze copiii, cu excepția cazurilor în care există motive de sănătate bine definite.

3. Nevoile medicale și nutriționale ale deținuților care au născut recent, dar ai căror copii nu stau cu ele în penitenciar, ar trebui să fie incluse în programele de tratament.

Regula 49

Decizia de a permite unui copil să rămână împreună cu mama sa în penitenciar trebuie să se bazeze pe interesul superior al copilului. Copiii aflați în penitenciar împreună cu mamele lor nu trebuie niciodată să fie tratați ca deținuți.

Regula 50

Trebuie să se asigure faptul că deținutele care stau în penitenciar cu copiii lor pot petrece cât mai mult timp cu aceștia.

Regula 51

1. Copiii care locuiesc împreună cu mamele lor în penitenciar trebuie să poată beneficia în permanență de servicii de îngrijire medicală primară, iar dezvoltarea lor trebuie să fie supravegheată de specialiști, în colaborare cu servicii de sănătate din exterior.

2. Condițiile de creștere a copilului trebuie să fie cât mai apropiate de cele de care se bucură un copil care trăiește în afara penitenciarului.

Regula 52

1. Deciziile privind momentul în care copilul va fi separat de mamă trebuie să fie luate pe baza evaluărilor individuale și în interesul superior al copilului, în limitele prevăzute de legile naționale aplicabile.

2. Transferul copilului în afara penitenciarului trebuie să se efectueze cu tact, numai atunci când s-a găsit o soluție alternativă de îngrijire și, în cazul unei deținute de naționalitate străină, în consultare cu autoritățile consulare.

3. Atunci când copiii au fost separați de mamă și plasați în grija familiei sau a rudelor, ori au fost luați în îngrijire în alt mod, deținuților trebuie să li se acorde numărul maxim de posibilități și facilități pentru întâlniri cu aceștia, dacă acest lucru este în interesul superior al copiilor și nu compromite siguranța publică.

[...]

Regula 64

Măsurile neprivative de libertate trebuie să aibă prioritate, acolo unde este posibil și oportun, pentru femeile însărcinate și femeile care au copii în îngrijire, pedepsele privative de libertate fiind luate în considerare în cazuri de infracțiuni grave sau violente sau atunci când femeia reprezintă un pericol în continuare și după luarea în considerare a interesului superior al copilului sau copiilor, fiind de la sine înțeles că trebuie să fi fost găsite soluții corespunzătoare pentru luarea în îngrijire a acestora din urmă.”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

30. Reclamantul se plânge de condițiile sale de detenție în locurile de deținere în care a fost încarcerat. Acesta invocă art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la obiectul capătului de cerere

31. În observațiile suplimentare privind capătul de cerere întemeiat pe condițiile de detenție din Penitenciarul Giurgiu, Guvernul își exprimă îndoielile cu privire la caracterul real al capătului de cerere. Guvernul susține că reclamantul nu l-a justificat.

32. Reclamantul reiterează capătul de cerere în această privință.

33. Curtea constată că reclamantul a fost transferat la Penitenciarul Giurgiu la 30 ianuarie 2013 (supra, pct. 12) și că cererea sa adresată Curții a fost comunicată Guvernului pârât 6 zile mai târziu, respectiv 5 februarie 2013 (supra, pct. 4). În răspunsul său din 7 ianuarie 2014 la observațiile Guvernului, reclamantul, aflat încă în detenție, a afirmat că „toate locurile de deținere” în care a fost încarcerat au fost supraaglomerate și a subliniat natura continuă a acestei situații.

34. Prin urmare, Curtea consideră că reclamantul a avut intenția clară de a face plângere privind condițiile sale de detenție în Penitenciarul Giurgiu, unde a fost transferat cu puțin timp înainte de comunicarea cererii sale.

35. În plus, Curtea observă că reclamantul, în răspunsul său la observațiile Guvernului, a formulat noi capete de cerere întemeiate pe aspecte specifice ale condițiilor sale de detenție, inclusiv condiții necorespunzătoare de transport și percheziții corporale frecvente. Observă că aceste capete de cerere au fost formulate după ce cauza a fost comunicată Guvernului pârât. Or, Curtea a hotărât anterior că nu este necesar să soluționeze noile capete de cerere care au fost formulate ulterior comunicării cererii și pentru care Curtea nu a considerat necesar să adreseze întrebări suplimentare Guvernului (a se vedea în acest sens *Enășoaiă împotriva României*, nr. 36513/12, pct. 60, 4 noiembrie 2014). În consecință, Curtea își va limita examinarea la aspectele condițiilor de detenție menționate de reclamant în formularul său de cerere, și anume supraaglomerarea penitenciarelor și condițiile de igienă necorespunzătoare.

B. Cu privire la admisibilitate

36. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne ca motiv de inadmisibilitate a capătului de cerere referitor la condițiile de detenție din Penitenciarul Giurgiu. Acesta susține că reclamantul nu a adresat autorităților nicio plângere cu privire la condițiile sale de detenție din penitenciar, în temeiul dispozițiilor Legii nr. 275/2006.

37. Curtea observă că, în ceea ce privește condițiile materiale de detenție, capătul de cerere al reclamantului are ca obiect, în special, supraaglomerarea penitenciarelor și condițiile necorespunzătoare de igienă. În acest sens, reamintește că s-a pronunțat deja, în cauze recente privind un capăt de cerere similar îndreptat împotriva României, că, având în vedere particularitatea acestui capăt de cerere, demersul menționat de Guvern și întemeiat pe dispozițiile Legii nr. 275/2006 nu era o cale de atac efectivă care trebuia epuizată [*Marin Vasilescu împotriva României*, nr. 62353/09, pct. 27 11 iunie 2013; *Bulea împotriva României*, nr. 27804/10, pct. 41-42, 3 decembrie 2013; și *Bujorean împotriva României*, nr. 130554/12, pct. 21, 10 iunie 2014). În prezenta cauză, argumentele Guvernului nu pot conduce Curtea la o concluzie diferită. Prin urmare, este necesar să respingă această excepție.

38. Constatând că acest capăt de cerere, cu privire la condițiile de detenție a reclamantului, nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă de altfel niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

C. Cu privire la fond

39. Reclamantul se plânge de supraaglomerarea din Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție din București și din penitenciarele București-Rahova, Mărgineni și Giurgiu. Referindu-se la rapoartele întocmite de CPT și la cele ale unei organizații neguvernamentale din România, susține că, în aceste locuri de deținere, a beneficiat de un spațiu vital mult sub norma recomandată de CPT. Adaugă că nu a beneficiat de apă caldă sau încălzire, că saltelele și lenjeria de pat erau murdare, precum și că respectivele camere erau infestate cu șobolani, gândaci și paraziți.

40. Guvernul susține că, în speță, condițiile de detenție în litigiu nu au atins pragul de gravitate necesar pentru aplicarea art. 3 din Convenție. În ceea ce privește în special Penitenciarul Giurgiu, afirmă că reclamantul a beneficiat de un spațiu vital cuprins între 3,39 m² și 3,49 m².

41. Curtea reamintește că art. 3 din Convenție impune autorităților o obligație pozitivă care constă în a se asigura că orice deținut este încarcerat în condiții compatibile cu respectarea demnității umane și că modalitățile de executare a măsurii în cauză nu supun persoana respectivă unei suferințe sau unui stres de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției [*Kudla împotriva Poloniei (MC)*, nr. 30210/96, pct. 94, CEDO

2000-XI; *Ananyev și alții împotriva Rusiei*, nr. 42525/07 și 60800/08, pct. 141, 10 ianuarie 2012; și *Enășoaie*, citată anterior, pct. 46].

42. Curtea a reiterat recent principiile relevante, în special cele referitoare la supraaglomerarea penitenciarelor și factorii capabili să compenseze lipsa spațiului personal, în hotărârea *Muršić împotriva Croației* [(MC), nr. 7334/13, pct. 96-141, 20 octombrie 2016]. În special, a hotărât că în cazul în care suprafața la sol de care dispune o persoană privată de libertate într-o cameră colectivă este mai mică de 3 m², lipsa spațiului personal este considerată ca fiind atât de gravă încât dă naștere unei puternice prezumții de încălcare a art. 3. Sarcina probei revine astfel Guvernului pârât, care poate totuși să infirme prezumția demonstrând prezența unor elemente capabile să compenseze această circumstanță în mod adecvat (ibidem, pct. 137). Atunci când o persoană privată de libertate dispune în cameră de un spațiu personal cuprins între 3 și 4 m², factorul spațiu rămâne un element de măsură în aprecierea făcută de Curte asupra caracterului corespunzător sau necorespunzător al condițiilor de detenție. În astfel de cazuri, Curtea va constata încălcarea art. 3 din Convenție dacă lipsa de spațiu este însoțită de alte condiții materiale de detenție necorespunzătoare, în special lipsa de acces la o curte de plimbare sau lipsa de acces la aer liber și lumină naturală, aerisire necorespunzătoare, temperatură insuficientă sau prea ridicată în încăperi, lipsă de intimitate la toalete sau condiții sanitare și de igienă necorespunzătoare (ibidem, pct. 139).

43. Aplicând aceste principii în prezenta cauză, Curtea constată că reclamantul se plânge de supraaglomerarea din Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție București și din penitenciarele București-Rahova, Mărgineni și Giurgiu. Observă că, în ceea ce privește primele trei locuri de deținere, părțile au păreri diferite cu privire atât la suprafața camerelor în care a fost cazat reclamantul, cât și la numărul de persoane cazate în acestea (a se vedea pct. 13, 14 și 15 pentru versiunea reclamantului și pct. 17, 18 și 19 pentru versiunea Guvernului). În orice caz, Curtea observă că, chiar și dacă ar reține versiunea Guvernului, se ajunge la concluzia că, în toate aceste locuri de deținere, reclamantul a avut un spațiu vital mai mic de 3 m².

44. Pe lângă problema supraaglomerării locurilor de deținere, acuzațiile reclamantului în legătură cu condițiile de igienă necorespunzătoare sunt în conformitate cu constatările Curții în cauze similare privind Penitenciarul București-Rahova (*Geanopol împotriva României*, nr. 1777/06, pct. 62, 5 martie 2013; și *Constantin Aurelian Burlacu împotriva României*, nr. 51318/12, pct. 27, 10 iunie 2014) și Penitenciarul Mărgineni (Iacov Stanciu, citată anterior, pct. 175; și *Necula împotriva României*, nr. 33003/11, pct. 57, 18 februarie 2014). În ceea ce privește condițiile de igienă din Centrul de Reținere și Arestare Preventivă nr. 2 – Secția 4 Poliție București, acuzațiile reclamantului sunt mai mult decât plauzibile și reflectă realitatea descrisă de CPT în raportul său întocmit în urma vizitelor efectuate în 2010 în centrele

de reținere și arestare preventivă din cadrul secțiilor de poliție din București (supra, pct. 26).

45. În aceste condiții, Curtea nu poate considera că, în ceea ce privește aceste trei locuri de deținere, Guvernul a prezentat dovezi care infirmă puternica prezumție de încălcare a art. 3, determinată de spațiul personal mai mic de 3 m².

46. În ceea ce privește Penitenciarul Giurgiu, Curtea observă că părțile nu sunt de acord. Reclamantul afirmă că a fost cazat în camere supraaglomerate, dar nu a oferit detalii cu privire la dimensiunile acestora, în timp ce Guvernul afirmă că reclamantul, în timpul celor 7 luni de detenție în acest loc, a beneficiat de un spațiu vital cuprins între 3,39 m² și 3,49 m² (supra, pct. 20). Cu toate acestea, Curtea reamintește că, în alte cauze, a concluzionat deja că a fost încălcat art. 3 din Convenție în principal din cauza lipsei spațiului individual și a condițiilor de igienă necorespunzătoare din Penitenciarul Giurgiu, într-o perioadă corespunzătoare celei în care reclamantul a fost încarcerat acolo (*Marian Toma împotriva României*, nr. 48372/09, pct. 33, 17 iunie 2014; și *Adrian Radu împotriva României*, nr. 26089/13, pct. 29, 7 aprilie 2015). Rezultă de aici că, pe lângă supraaglomerarea penitenciarelor, reclamantul a trebuit să facă față și altor condiții materiale de detenție necorespunzătoare, în special din punct de vedere sanitar și igienic (*Muršić*, citată anterior, pct. 139).

47. Prin urmare, Curtea consideră că, în respectivele locuri de deținere, condițiile de detenție l-au supus totodată pe reclamant unei dificultăți de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției.

48. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea consideră că, în prezenta cauză, a fost încălcat art. 3 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 14 COROBORAT CU ART. 8 DIN CONVENȚIE

49. Reclamantul se plânge că a fost victima unei discriminări pe motive de sex, în sensul că i s-a refuzat posibilitatea de a obține amânarea executării pedepsei închisorii, întrucât art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. permite numai condamnatelor care au un copil mai mic de un an să solicite o astfel de amânare. Acesta invocă art. 14 din Convenție, coroborat în fond cu art. 8 din Convenție, precum și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție.

50. Responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor cauzei (a se vedea, printre altele, *Guerra și alții împotriva Italiei*, 19 februarie 1998, pct. 44, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-I), Curtea consideră necesar să examineze acest capăt de cerere exclusiv în raport cu art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis* și în legătură cu vizitele intime în penitenciar, *Laduna împotriva Slovaciei*, nr. 31827/02, pct. 54, CEDO 2011, și *Varnas împotriva Lituaniei*, nr. 42615/06, pct. 110, 9 iulie 2013), dispoziții care prevăd următoarele:

Art. 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

A. Cu privire la admisibilitate*1. Cu privire la excepția Guvernului întemeiată pe incompatibilitatea ratione materiae a capătului de cerere formulat de reclamant*

51. Guvernul susține că art. 8 din Convenție nu se aplică în prezenta cauză, cu motivarea că norma internă care prevede amânarea executării pedepsei are scopul de a asigura interesul superior al nou-născutului de a beneficia de un mediu corespunzător pentru îngrijirea și hrănirea sa, dar nu și organizarea vieții de familie, și nu are scopul de a garanta că un părinte și copilul său pot sta împreună. Pe baza jurisprudenței instanțelor naționale (supra, pct. 24 și 25), acesta adaugă că scopul amânării executării pedepsei nu este de a păstra legăturile de familie, ci de a asigura faptul că respectivul copil nu este lipsit de ocrotire părintească. Acesta afirmă că, în prezenta cauză, fiul reclamantului locuia împreună cu mama, frații și bunicii săi, nefiind așadar lipsit de îngrijire părintească.

52. Guvernul consideră, de asemenea, că art. 8 din Convenție nu include dreptul la concediu penitenciar pentru creșterea unui copil. Acesta arată că persoana deținută are alte mijloace de a se bucura în continuare de dreptul său la respectarea vieții de familie: vizite ale familiei, vizite intime, corespondență – în scris sau în alte forme –, sau participarea la exercitarea autorității părintești. Consideră că, întrucât art. 8 nu se aplică în prezenta cauză, nu este aplicabil nici art. 14 din Convenție, care nu are o existență independentă.

53. Reclamantul susține că art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenție este aplicabil în prezenta cauză.

54. Conform declarațiilor constante ale Curții, art. 14 din Convenție completează celelalte dispoziții normative ale Convenției și protocoalelor la aceasta. Acesta nu are o existență independentă deoarece este valabil doar pentru „a beneficia de drepturile și libertățile” pe care acestea le garantează.

În mod cert, acesta poate interveni chiar și fără să existe o încălcare a cerințelor prevăzute de acestea și, în această măsură, are o sferă de aplicare autonomă, dar nu ar trebui să se aplice dacă situația de fapt din litigiu nu intră sub incidența a cel puțin uneia dintre aceste dispoziții (a se vedea, printre multe altele, *Van Raalte împotriva Țărilor de Jos*, 21 februarie 1997, pct. 33, *Culegere* 1997-I; *Petrovic împotriva Austriei*, 27 martie 1998, pct. 22, *Culegere* 1998-II; și *Zarb Adami împotriva Maltei*, nr. 17209/02, pct. 42, CEDO 2006-VIII).

55. Prin urmare, Curtea trebuie să verifice dacă în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție intră faptele de care se plânge reclamantul, și anume imposibilitatea de a obține o amânare a executării pedepsei sale pentru a avea grijă de copilul său mai mic de un an. În acest sens, reamintește că deținuții continuă să beneficieze în timpul detenției lor de toate drepturile și libertățile fundamentale garantate de Convenție, cu excepția dreptului la libertate [a se vedea, de exemplu, *Dickson împotriva Regatului Unit (MC)*, nr. 44362/04, pct. 67, CEDO 2007-V; și *Boulois împotriva Luxemburgului (MC)*, nr. 37575/04, pct. 82, CEDO 2012].

56. Prin urmare, deținuții nu își pierd drepturile garantate de Convenție, inclusiv dreptul la respectarea vieții de familie (*Płoski împotriva Poloniei*, nr. 26761/95, pct. 32 și 35, 12 noiembrie 2002), astfel încât orice restrângere a acestor drepturi trebuie să fie justificată în fiecare caz [*Khoroshenko împotriva Rusiei (MC)*, nr. 41418/04, pct. 117, CEDO 2015]. Astfel, Curtea a examinat legalitatea și proporționalitatea limitărilor drepturilor deținuților de a primi vizite din partea membrilor familiei lor (*Moisseiev împotriva Rusiei*, nr. 62936/00, pct. 246, 9 octombrie 2008; *Laduna*, citată anterior, pct. 54; și *Varnas*, citată anterior, pct. 110), de a obține permisiune de vizitare a unui părinte bolnav (*Schemkamper împotriva Franței*, nr. 75833/01, 18 octombrie 2005; și *Lind împotriva Rusiei*, nr. 25664/05, pct. 92, 6 decembrie 2007) sau de participare la înmormântarea unui membru al familiei (*Giszcak împotriva Poloniei*, nr. 40195/08, pct. 36-40, 29 noiembrie 2011), de recurgere la inseminare artificială (*Dickson*, citată anterior, pct. 66) sau de comunicare prin telefon cu membrii familiei lor în limba maternă [*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, nr. 43750/06, 43752/06, 32054/08, 37753/08 și 60915/08, pct. 36, CEDO 2014 (extrase)].

57. În prezenta cauză, Curtea constată că obiectul capătului de cerere al reclamantului se circumscrie dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., care permite amânarea executării pedepsei în cazul condamnatelor care au un copil mai mic de un an, până la împlinirea vârstei de un an de către copil. Consideră că această dispoziție are ca scop să asigure faptul că minorul își petrece primul an din viață în mediul familial. Prin urmare, o astfel de posibilitate are consecințe directe asupra organizării vieții de familie a persoanelor în cauză. Curtea concluzionează de aici că imposibilitatea de a obține o amânare a executării pedepsei, deși copilul său era mai mic de un an, a avut un impact asupra dreptului reclamantului la

respectarea vieții sale de familie, drept protejat prin art. 8 din Convenție. Întrucât faptele litigiului intră sub incidența cel puțin a uneia dintre dispozițiile normative ale Convenției, art. 14 din Convenție este aplicabil.

58. Prin urmare, Curtea respinge excepția de inadmisibilitate *ratione materiae* ridicată de Guvern.

2. Alte motive de inadmisibilitate

59. Constatând că acest capăt de cerere nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

60. Guvernul precizează că, la momentul faptelor, Codul de procedură penală permitea amânarea executării pedepsei numai în împrejurări speciale, legate de persoana deținutului. Precizează că scopul dispozițiilor legale în cauză nu era acela de a discrimina, ci de a lua în considerare situații personale specifice, inclusiv sarcina unei deținute și perioada anterioară împlinirii de către nou-născut a vârstei de un an, o prelungire logică și coerentă a sarcinii. Se bazează pe relația specială dintre mamă și copil în primele luni după naștere. În plus, referindu-se la Regulile de la Bangkok adoptate de Organizația Națiunilor Unite (supra, pct. 29), consideră că art. 453 C. proc. pen. face parte din cadrul normativ internațional destinat protejării femeilor și copiilor. Prin urmare, consideră că nu sunt comparabile situația unei femei cu un copil mai mic de un an și situația unui bărbat cu un copil de aceeași vârstă.

61. În plus, Guvernul susține că principiile aplicabile în dreptul muncii, în special cele referitoare la concediul pentru creșterea copilului, nu pot fi aplicate în speță din cauza caracterului penal al dispozițiilor în cauză. Acesta precizează că dreptul la concediu pentru creșterea copilului este un beneficiu recunoscut persoanelor care au fost încadrate în muncă și au cotizat la sistemul de contribuții sociale. Acesta susține că posibilitatea de a obține amânarea executării pedepsei nu este de aceeași natură: potrivit acestuia, este o măsură menită să protejeze interesul superior al copilului nou-născut și, în acest domeniu, statul are o largă marjă de apreciere. În opinia sa, scopul unei dispoziții penale precum art. 453 C. proc. pen. nu a fost nici de a acorda un beneficiu persoanelor condamnate, nici de a diminua inconvenientele inerente unei condamnări.

62. În final, Guvernul precizează că instanțele naționale au examinat cererile reclamantului și probele prezentate de acesta, că instanțele au pronunțat decizii motivate corespunzător și lipsite de elemente arbitrare,

precum și că au considerat că situația familială a reclamantului nu justifică o amânare a executării pedepsei sale.

63. Referindu-se la dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., reclamantul consideră că a suferit o discriminare nejustificată. Pe baza principiului egalității între părinți, susține că prezența tatălui în viața unui nou-născut este la fel de importantă ca și cea a mamei, chiar și atunci când mama alăptează copilul. Consideră că tatăl poate și trebuie să participe la îngrijirea zilnică a copilului și, astfel, să sprijine mama.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la problema dacă situația reclamantului era comparabilă cu cea a unei condamnate care are un copil mai mic de un an

64. Curtea reamintește că, pentru ca o problemă să se ridice în raport cu art. 14, este necesar să existe o diferență de tratament între persoane aflate în situații similare sau comparabile [*D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), nr. 57325/00, pct. 175, CEDO 2007-IV]. Obligația de a demonstra existența unor situații similare nu înseamnă că trebuie să fie identice grupurile comparate. Trebuie să se demonstreze că reclamantul, ținând seama de natura specifică a capătului său de cerere, s-a aflat într-o situație comparabilă cu aceea a altor persoane, care au fost tratate diferit (*Clift împotriva Regatului Unit*, nr. 7205/07, pct. 66, 13 iulie 2010).

65. În prezenta cauză, părțile nu contestă faptul că, în dreptul român, a existat o diferență de tratament între două categorii de deținuți care au copil mai mic de un an: femeile, pe de o parte, care puteau beneficia de o amânare a executării pedepsei, și bărbații, pe de altă parte, cărora nu li se putea acorda o astfel de amânare. Rămâne de stabilit dacă, în raport cu formularea unei cereri de amânare a executării pedepsei în conformitate cu art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., reclamantul se afla într-o situație comparabilă cu cea a unei condamnate care are un copil mai mic de un an.

66. Într-un context referitor la încadrarea în muncă, Curtea a hotărât anterior că bărbații se află într-o situație similară celei a femeilor în ceea ce privește concediul pentru creșterea copilului și indemnizația pentru creșterea copilului (*Petrovic*, citată anterior, pct. 36; și *Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), nr. 30078/06, pct. 132, CEDO 2012 (extrase)]. Fără a ignora diferențele care ar putea exista între tată și mamă în relația lor cu copilul, în ambele cauze Curtea a concluzionat că, în ceea ce privește îngrijirea care trebuie acordată copilului în perioada corespunzătoare concediului pentru creșterea copilului (care putea dura până la vârsta de 3 ani a copilului în cauza *Konstantin Markin*, citată anterior), bărbații și femeile se află în situații similare.

67. Curtea nu poate ignora argumentele Guvernului întemeiate pe diferența dintre prezenta cauză și cauzele având ca obiect concediul pentru creșterea copilului din cauza caracterului penal al măsurii vizate în prezenta cauză și a

marjei de apreciere de care beneficiază statul în aplicarea politicii sale penale (supra, pct. 61). Este de acord cu Guvernul că, întrucât măsura de amânare a executării unei pedepse privative de libertate este de natură penală, aceasta este în esență diferită de concediul pentru creșterea copilului, care este o măsură ce ține de dreptul muncii.

68. Cu toate acestea, în ceea ce privește chestiunea dacă, în primul an al copilului, un tată deținut se află într-o situație similară celei a unei mame deținute, Curtea consideră că, în prezenta cauză, sunt aplicabile concluziile pe care le-a formulat în cauzele *Petrovic* și *Konstantin Markin* (citate anterior). Într-adevăr, după cum admite Guvernul însuși (supra, pct. 61), luarea măsurii de amânare a executării unei pedepse privative de libertate vizează în primul rând interesul superior al copilului pentru a se asigura faptul că respectivul copil primește atenția și îngrijirea corespunzătoare în primul său an de viață; or, deși pot exista diferențe în relația lor cu copilul, atât mama, cât și tatăl pot asigura o astfel de atenție și îngrijire (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Konstantin Markin*, citată anterior, pct. 132). În plus, Curtea observă că durata amânării executării pedepsei se poate prelungi până la împlinirea de către copil a vârstei de un an și, prin urmare, dincolo de urmările sarcinii mamei și ale nașterii.

69. Prin urmare, Curtea consideră că, în ceea ce privește situația de fapt a litigiului, reclamantul poate pretinde că se află într-o situație comparabilă cu cea a condamnatelor. Argumentele Guvernului întemeiate pe marja de apreciere a statului la punerea în aplicare a politicii sale penale trebuie examinate, mai degrabă, din punct de vedere al justificării diferenței de tratament (infra, pct. 78).

b) Cu privire la chestiunea dacă diferența de tratament a avut o justificare obiectivă

70. Curtea reamintește că o diferență de tratament este discriminatorie dacă îi lipsește orice justificarea obiectivă și rezonabilă, respectiv dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. Statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili dacă și în ce măsură diferențele între situații similare în alte privințe justifică diferențe de tratament [a se vedea *Khamtokhu și Aksenchik împotriva Rusiei* (MC), nr. 60367/08 și 961/11, pct. 64, CEDO 2017, precum și cauzele citate acolo].

71. Potrivit Guvernului, scopul legitim urmărit de legislația română prin care se acordă doar condamnatelor posibilitatea de a obține amânarea executării pedepsei până la împlinirea de către copil a vârstei de un an a fost de a proteja interesul superior al copilului nou-născut (supra, pct. 61). De asemenea, Guvernul face trimitere la relația specială existentă între mamă și copil în primele luni după naștere (supra, pct. 60). În această privință, Curtea amintește că a hotărât anterior, în cauze având ca obiect dreptul la respectarea

vieții private și/sau de familie, că interesul superior al copilului trebuie să fie considerentul principal și că există un consens larg cu privire la ideea că, în toate deciziile referitoare la copii, trebuie să prevaleze interesul superior al acestora [a se vedea, *mutatis mutandis*, *X împotriva Letoniei* (MC), nr. 27853/09, pct. 95-96, CEDO 2013; și *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), nr. 25358/12, pct. 208, 24 ianuarie 2017]. De asemenea, ia act de diferitele instrumente europene și internaționale care se ocupă de nevoile de protejare a femeilor împotriva violențelor bazate pe sex, împotriva abuzului și împotriva hărțuirii sexuale în mediul penitenciar, precum și de necesitatea de a proteja femeile însărcinate și mamele (supra, pct. 27, 28 și 29).

72. În continuare, Curtea amintește că, în numeroase ocazii, a declarat că diferențele bazate pe sex trebuie să fie justificate prin motive foarte întemeiate și că referirile la tradiții, presupoziii de natură generală sau atitudini sociale majoritare existente într-o anumită țară nu pot fi considerate în sine o justificare suficientă a diferenței de tratament în cauză, cum nu pot fi considerate nici stereotipurile de același tip bazate pe rasă, origine, culoare sau orientare sexuală [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Konstantin Markin*, citată anterior, pct. 127; *X și alții împotriva Austriei* (MC), nr. 19010/07, pct. 99, CEDO 2013; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, pct. 77, CEDO 2013 (extrase); și *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), nr. 37359/09, pct. 109, CEDO 2014]. A afirmat, de asemenea, că autoritățile naționale, care trebuie să țină seama, în limitele competenței lor, de interesele societății în ansamblu, dispun de o latitudine considerabilă atunci când sunt sesizate să se pronunțe asupra unor chestiuni sensibile precum politicile penale (*Khamtokhu și Aksenchik*, citată anterior, pct. 85; a se vedea, de asemenea, *Clift*, citată anterior, pct. 73, precum și cauzele citate acolo; și *Costel Gaciu împotriva României*, nr. 39633/10, pct. 56, 23 iunie 2015).

73. În prezenta cauză, Curtea observă că reclamantul a solicitat amânarea executării pedepsei pe motiv că are un copil mai mic de un an și că cererea sa a fost respinsă de instanțele naționale cu motivarea că dispoziția invocată era supusă unei interpretări stricte și că nu putea solicita aplicarea acesteia *mutatis mutandis* (supra, pct. 9). Curtea consideră că, în prezenta cauză, trebuie luate în considerare mai multe elemente. Astfel, ca și Guvernul, observă că măsura de amânare a executării pedepsei nu se acordă automat condamnatelor. Într-adevăr, din probele prezentate de părți reiese că, în prezența unor cereri similare formulate de condamnate, instanțele naționale au efectuat o examinare detaliată a cererilor respective și le-au respins atunci când situația personală a reclamantelor nu a justificat amânarea executării pedepsei (supra, pct. 24 și 25).

74. În continuare, Curtea observă că dreptul penal românesc în vigoare la momentul faptelor oferea tuturor persoanelor private de libertate, indiferent de sex, alte posibilități de a solicita amânarea executării pedepsei. Astfel,

instanțele puteau examina, printre altele, dacă împrejurările speciale determinate de executarea pedepsei puteau avea consecințe grave pentru persoana deținutului, dar și pentru familia sau angajatorul acestuia (supra, pct. 22). De altfel, reclamantul s-a folosit de această cale legală, însă instanțele naționale au considerat că dificultățile pe care le-a menționat nu se încadrau în categoria împrejurărilor speciale prevăzute de art. 453 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. [supra, pct. 9 și 11].

75. Este adevărat că progresul spre egalitatea sexelor este în prezent un scop important pentru statele membre ale Consiliului Europei și că doar pe baza unor considerente foarte puternice poate fi considerată compatibilă cu Convenția o astfel de diferență de tratament (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Petrovic*, citată anterior, pct. 37).

76. De asemenea, Curtea are în vedere argumentele Guvernului potrivit cărora scopul dispozițiilor legale în cauză era de a lua în considerare situații personale specifice, inclusiv sarcina condamnatei și perioada de până la împlinirea de către nou-născut a unui an, având în vedere, printre altele, relația specială dintre mamă și copil în această perioadă (supra, pct. 60 și 71). Curtea consideră că acest obiectiv poate fi considerat legitim în sensul art. 14 din Convenție și că argumentele prezentate de Guvern nu pot fi considerate ca vădit nefondate sau nerezonabile. Este dispusă să considere că, în domeniul specific vizat de prezenta cauză, aceste considerente pot constitui un temei suficient pentru justificarea diferenței de tratament de care se plânge reclamantul.

77. Într-adevăr, Curtea admite că maternitatea are caracteristici specifice care trebuie luate în considerare, uneori prin măsuri de protecție. Subliniază, de exemplu, că art. 4 alin. (2) din Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, prevede în mod expres că adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale care au drept scop ocrotirea maternității nu este considerată ca un act discriminatoriu (supra, pct. 28) și că normele de drept internațional tind spre același scop (supra, pct. 29). Consideră că aceste constatări sunt valabile și atunci când o femeie este supusă unei măsuri privative de libertate.

78. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, având în vedere larga marjă de apreciere pe care o recunoaște statului pârât în acest domeniu, există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul legitim urmărit. Excluderea în litigiu nu constituie așadar o diferență de tratament interzisă în sensul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Khamtokhu și Aksenchik*, citată anterior, pct. 87).

79. Prin urmare, Curtea concluzionează că nu a fost încălcat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8 din aceasta.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

80. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

81. Reclamantul solicită 3 000 EUR pentru prejudiciul material pe care pretinde că l-a suferit ca urmare a pierderii de venituri pe care, în opinia sa, ar fi putut să le obțină dacă instanțele naționale i-ar fi admis cererea de amânare a executării pedepsei. Solicită, de asemenea, 15 000 EUR pentru prejudiciul moral pe care pretinde că l-a suferit ca urmare a suferinței cauzate de condițiile de detenție, precum și 15 000 EUR pentru prejudiciul moral pe care consideră că l-a suferit prin absența sa din primul an de viață al copilului său.

82. Guvernul se opune acordării unei sume pentru prejudiciul material, motivând că pretenția reclamantului nu are nicio legătură cu cererea. Cu privire la pretinsul prejudiciu moral, consideră că o eventuală constatare a încălcării ar constitui o reparație suficientă și că, în orice caz, suma solicitată de reclamant este excesivă în raport cu jurisprudența Curții în materie.

83. Curtea consideră că, în prezenta cauză, singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile decurge din constatarea încălcării art. 3 din Convenție. Însă nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material invocat de reclamant, pierderea veniturilor pretinsă de reclamant fiind un element inerent detenției, nu al condițiilor necorespunzătoare ale acesteia din urmă.

84. În schimb, Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral incontestabil și, pronunțându-se în echitate, conform art. 41 din Convenție, îi acordă suma de 4 500 EUR cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

85. Reclamantul solicită, de asemenea, rambursarea cheltuielilor de judecată efectuate în fața Curții. Susține că a cheltuit 1 500 EUR cu onorariul avocatului său (respectiv, 15 ore lucrate pentru documentare și 15 ore lucrate pentru redactarea de înscrisuri) și cu cheltuielile efectuate de acesta din urmă (cheltuieli de călătorie la diferite locuri de deținere, cheltuieli poștale și diverse cheltuieli de secretariat). Acesta a inclus un document în limba engleză, pe care l-a prezentat sub formă de factură în valoare de 1 500 EUR emisă de avocatul său.

86. Guvernul se opune acordării unei sume pentru cheltuielile de judecată ale reclamantului cu motivarea că acestea nu sunt nici dovedite, nici necesare. Consideră că reclamantul nu a prezentat documente justificative în acest sens, ca de exemplu contractul de asistență judiciară sau un document care

detaliază costurile. În plus, își pune întrebări cu privire la caracterul real și necesar al acestor cheltuieli, în condițiile în care reclamantul este el însuși avocat.

87. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate să obțină rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al cuantumului acestora [a se vedea, de exemplu, *Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei* (MC) nr. 23118/93, pct. 62, CEDO 1999-VIII]. În prezenta cauză, Curtea constată că reclamantul nu a prezentat nici originalul, în limba română, al facturii emise de avocatul său, nici copie după aceasta. În opinia Curții, documentul în limba engleză pe care l-a anexat la corespondența sa (supra, pct. 85) nu poate fi considerat factură. Întrucât reclamantul nu a prezentat alte elemente pentru a putea stabili caracterul real al cheltuielilor pe care le pretinde, Curtea respinge pretenția sa privind cheltuielile de judecată.

C. Dobânzi moratorii

88. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară*, în unanimitate, admisibil capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din Convenție;
2. *Declară*, cu 6 voturi la 1, admisibil capătul de cerere întemeiat pe art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8;
3. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 3 din Convenție;
4. *Hotărăște*, cu 5 voturi la 2, că nu a fost încălcat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8;
5. *Hotărăște*, în unanimitate,
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 4 500 EUR (patru mii cinci sute de euro), care trebuie convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. *Respinge*, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 3 octombrie 2017, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Marialena Tsirli
Grefier

Ganna Yudkivska
Președinte

La prezenta hotărâre sunt anexate, în conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulament, următoarele opinii separate:

- opinia concordantă a doamnei judecător Yudkivska;
- opinia parțial disidentă comună a judecătorilor Pinto de Albuquerque și Bošnjak.

G.Y.
M.T.

OPINIA CONCORDANTĂ A DOAMNEI JUDECĂTOR YUDKIVSKA

Sunt perfect convinsă că nu a fost încălcat art. 14 în prezenta cauză. Însă nu sunt de acord cu distincții mele colegi din majoritate în privința abordării cauzei. În special, nu pot fi de acord cu concluzia de la pct. 68-69, potrivit căreia „reclamantul poate pretinde că se află într-o situație comparabilă cu cea a condamnatelor”.

Deși reproducerea îi privește atât pe bărbați, cât și pe femei, numai femeile sunt capabile să rămână însărcinate și să dea naștere unui copil, iar această diferență are o dimensiune fizică, psihologică și emoțională.

În conformitate cu Recomandarea generală nr. 24 privind Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (a 20-a sesiune, 1999), „drepturile femeilor ar trebui să fie luate în considerare [în funcție de] interesele și specificitățile lor față de bărbați, în special: a) caracteristicile biologice [...], precum [...] funcția lor de reproducere [...]; [...] c) factorii psihosociale specifici femeilor sau mai prevalenți în rândul femeilor decât al bărbaților: de exemplu, depresia post-partum [...]”.

Art. 453 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., pe care reclamantul își bazează capătul de cerere formulat în temeiul art. 14 din Convenție, pare să urmeze cu strictețe recomandarea de mai sus. Acesta vizează un anumit grup, în acest caz femeile însărcinate și femeile care au născut recent, și care cel mai probabil au ales alăptarea. Este de la sine înțeles că acestea nu pot fi considerate ca aflându-se într-o situație similară cu cea a bărbaților – cei care așteaptă copilul ori sunt tații unui nou-născut. Bărbații și femeile sunt egali, dar nu sunt la fel. În ceea ce privește funcția lor de reproducere, diferențele fundamentale bazate pe biologie trebuie să fie recunoscute de lege și luate în considerare de lege; asta face dispoziția în litigiu din Codul de procedură penală, ca și o serie de alte texte internaționale menționate în hotărâre. Egalitatea sexelor nu înseamnă că bărbații și femeile trebuie să tindă către omogenitate. O percepție necorespunzătoare a egalității poate duce la asimilarea într-o omogenitate, fapt care nu ar trebui apărut în contextul combaterii discriminării.

Diferențele legate de reproducere justifică, fără îndoială, recunoașterea în legislație a unei sfere separate pentru femei în materie de naștere. Multe materiale științifice sunt dedicate atașamentului copilului față de mamă și dependenței acestuia de ea. O legătură emoțională puternică apare în timpul celor 9 luni de sarcină: aceasta determină copilul să caute cu precizie contactul fizic direct cu mama sa. Fătul este afectat de sunetul bătăilor inimii mamei sale și, după naștere, acestea calmează copilul. Mamele și copiii lor sunt literalmente aliniați la același nivel al sistemului lor nervos; atingerea mamei și sunetul inimii sale sunt pentru un copil surse de liniștire și de sentiment de siguranță; din această cauză, prezența copilului lângă mamă

după naștere este primordială și este în interesul superior al acestuia din urmă. Niciun tată, oricât de minunat ar fi, nu poate oferi același lucru.

De asemenea, este recunoscut faptul că separarea unui copil de mama sa în primul an de viață îi perturbă semnificativ dezvoltarea psihologică și poate avea asupra lui repercusiuni iremediabile de-a lungul vieții sale. În acest sens, „teoria atașamentului”, dezvoltată de eminentul psiholog și psihanalist britanic John Bowlby, dă informații despre ceea ce face posibilă identificarea interesului superior al copilului.

În plus, Organizația Mondială a Sănătății, în a sa Strategie mondială de hrănire a sugarilor și a copiilor mici, subliniază că alăptarea „este *nec plus ultra* pentru stimularea creșterii și bunei dezvoltări a sugarilor” și că „este o parte integrantă a reproducerii și are implicații importante pentru sănătatea mamei”. Aceasta recomandă alăptarea exclusivă a sugarului până la vârsta de 6 luni „astfel încât copilul să aibă o creștere, dezvoltare și sănătate optimă”, precum și continuarea alăptării până la vârsta de 2 ani sau chiar mai mult. Alăptarea este prerogativa exclusivă a femeii.

Aceste elemente importante au fost luate în considerare de legiuitorul român pentru a ocroti interesul superior al copilului. Majoritatea recunoaște acest lucru la pct. 76-77 din hotărâre, dar în a sa analiză a proporționalității, în loc să o considere lipsa unei „situații comparabile”, ceea ce ar fi mult mai logic – în opinia mea.

Cred că abordarea corectă în prezenta cauză ar fi să recunoaștem că există o diferență între bărbații și femeile care sunt părinții unui nou-născut în ceea ce privește nevoile acestuia și că mamele tinere au îndatoriri diferite, ceea ce necesită așadar regimuri diferite în drept. În consecință, egalitatea în ceea ce privește sarcina și nașterea justifică tratamentul special care se aplică femeilor într-un domeniu în care bărbații nu pot să înlocuiască femeile ori să concureze cu ele.

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR PINTO DE ALBUQUERQUE ȘI BOŠNJAK

1. Cu profund regret, nu putem fi de acord cu opinia majorității, conform căreia în prezenta cauză nu a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție. După ce a hotărât că art. 8 este aplicabil în prezenta cauză, majoritatea a considerat, pe bună dreptate, că reclamantul se afla într-o situație comparabilă cu cea a unei femei cu un copil mai mic un an și că există o diferență de tratament între cele două categorii în cauză. Totuși, a considerat că această diferență de tratament se bazează pe o justificare obiectivă și rezonabilă – în această privință nu îi împărtășim punctul de vedere.

2. Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții, diferențele întemeiate exclusiv pe sex trebuie să fie justificate de „considerente foarte puternice”, de „motive imperioase” sau, în formularea folosită uneori, de „motive foarte întemeiate și convingătoare” [a se vedea, de exemplu, *Van Raalte împotriva Țărilor de Jos*, 21 februarie 1997, pct. 39 *in fine*, *Culegere de hotărâri și decizii*, 1997-I; *Petrovic împotriva Austriei*, 27 martie 1998, pct. 37, *Culegere* 1998-II; *Stec și alții împotriva Regatului Unit (dec.) (MC)*, nr. 65731/01 și 65900/01, pct. 52, CEDO 2005-X; precum și *Vallianatos și alții împotriva Greciei (MC)*, nr. 29381/09 și 32684/09, pct. 77, CEDO 2013 (extrase) și trimiterile citate în această hotărâre]. În special, Marea Cameră a subliniat că „progresul spre egalitatea sexelor este în prezent un scop important pentru statele membre ale Consiliului Europei și că doar pe baza unor considerente foarte puternice poate fi considerată compatibilă cu Convenția o astfel de diferență de tratament (*Burghartz împotriva Elveției*, 22 februarie 1994, pct. 27, seria A nr. 280-B; și *Schuler-Zgraggen împotriva Elveției*, 24 iunie 1993, pct. 67, seria A nr. 263). În special, trimiterile la tradiții, presupuziții de natură generală sau atitudinile sociale majoritare care există într-o țară anume nu sunt suficiente pentru a justifica o diferență de tratament bazată pe motive de sex [*Konstantin Markin împotriva Rusiei (MC)*, nr. 30078/06, pct. 127, CEDO 2012 (extrase)]. Aceasta a observat, de asemenea, – și, în opinia noastră, acest considerent este cât se poate de relevant în prezenta cauză – că societățile europene contemporane au evoluat spre o partajare mai egalitară între bărbați și femei a responsabilităților în materie de creștere a copiilor și că rolul taților față de copiii mici este mai bine recunoscut (*ibidem*, pct. 140). În plus, în hotărârea *Petrovic* (supra, pct. 36), fără a neglija diferențele care pot exista între tată și mamă în relația lor cu copilul, Curtea a plecat de la ipoteza că, în ceea ce privește îngrijirea care trebuie să fie acordată copilului, ambii părinți se aflau în „situații similare”.

3. Având în vedere jurisprudența Curții potrivit căreia ambii părinți sunt egali atunci când este vorba de îngrijirea unui copil și că o diferență de tratament bazată pe sex nu poate fi justificată decât de motive imperioase, ne

este greu să fim de acord cu punctul de vedere al majorității, potrivit căruia autoritățile naționale au o mare putere de apreciere atunci când sunt sesizate să se pronunțe în chestiuni de politică penală (pct. 72 din hotărâre), ceea ce, în opinia majorității, ar justifica diferența de tratament practică în prezenta cauză. Alegerile politice în materie de drept penal trebuie să fie raționale, iar Curtea verifică raționamentul care stă la baza acestora. Indiferent de amploarea marjei de apreciere în general, aceasta este încadrată de drepturile omului și libertățile fundamentale, astfel cum sunt protejate de Convenție și jurisprudența Curții. În consecință, marja de apreciere a autorităților nu poate depăși cerința consacrată, care tocmai a fost amintită, și anume existența unor motive imperioase în cazul unei diferențe de tratament bazate pe sex. În plus, în opinia noastră, Curtea are obligația de a evalua în mod independent existența unor astfel de motive imperioase, în timp ce statului pârât îi revine sarcina de a justifica diferența de tratament și de a îndeplini sarcina probei în această privință [a se vedea, *mutatis mutandis*, *D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), nr. 57325/00, pct. 188, CEDO 2007-IV].

4. Considerăm că, în această cauză, Guvernul României nu a prezentat motive imperioase pentru a justifica o diferență de tratament între bărbații aflați în situația reclamantului și femeile aflate în aceeași situație. Guvernul susține că tratarea în mod diferit a celor două categorii în cauză este în interesul superior al copilului. În special, susține că există legături speciale între mamă și copil în primele luni de la naștere. Dacă s-ar ține seama de aceste elemente, s-ar părea că dispoziția relevantă din legislația românească, și anume art. 453 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, are scopul de a proteja copiii mai mici de un an. Întrucât jurisprudența Curții subliniază locul important al tatălui de la cea mai fragedă vârstă a copilului, este greu de văzut cum această diferență de tratament poate servi interesului superior al copilului, cu atât mai puțin cum acest interes ar putea constitui o justificare obiectivă și rezonabilă pentru o măsură care exclude *ex lege* tatăl din categoria de beneficiari ai dispoziției în discuție.

5. Majoritatea stabilește alte motive care, în opinia sa, justifică diferența de tratament, și anume protecția femeilor împotriva violenței bazate pe sex, împotriva abuzului sexual și hărțuirii sexuale în locurile de deținere, precum și necesitatea de a proteja femeile însărcinate și mamele. Pe lângă faptul că aceste argumente nu au fost prezentate de Guvern, este greu să li se atribuie vreo relevanță. Credem cu tărie că maternitatea în general, și femeile care tocmai au născut și se află așadar într-o situație vulnerabilă în special, nu ar beneficia de mai puțină protecție dacă legislația ar prevedea că, atunci când situația justifică acest lucru, tatăl unui nou-născut poate, de asemenea, să beneficieze de suspendarea executării pedepsei. O reformă legislativă care ar permite bărbaților, în egală măsură ca femeilor, să solicite suspendarea executării pedepsei pentru a le permite să aibă grijă de copiii lor de vârstă mică nu ar prezenta mari riscuri. După cum a susținut în mod repetat Guvernul, judecătorul va lua întotdeauna în considerare toate circumstanțele

și va acorda suspendarea numai dacă aceasta se justifică. O reformă legislativă care ar oferi bărbaților oportunități egale cu ale femeilor nu ar prevedea suspendarea automată a executării pedepsei pentru toți tații cu copii mai mici de un an (tot așa cum legislația actuală nu prevede amânarea automată a executării pedepsei pentru mame). Aceasta ar acorda pur și simplu atât bărbaților, cât și femeilor, dreptul de a-și prezenta argumentele în favoarea amânării executării pedepsei lor. Din contră, a permite taților, ca și mamelor, să își pledeze cauza în fața unui judecător nu ar constitui o amenințare gravă sau un mare risc pentru sistemul judiciar sau pentru scopul mai general de echitate în cadrul societății românești. Oferind această posibilitate bărbaților, s-ar recunoaște faptul că atât bărbații, cât și femeile, pot avea grijă de un copil și că tații au un loc la fel de important ca mamele în viața copiilor lor. S-ar acționa, indirect, nu împotriva ci în favoarea egalității sexelor în România.

6. Având în vedere aceste elemente, nu vedem nici un motiv deosebit de întemeiat și convingător pentru a justifica diferența de tratament în cauză. Din contră, suntem de părere că din prezenta cauză reiese clar că tocmai o uniformizare în sens ascendent a avantajelor acordate persoanelor private de libertate de ambele sexe ar permite îndeplinirea în mod optim a obiectivului declarat de protejare a interesului superior al copilului. Astfel, uniformizarea în sens descendent este interzisă și neînțeleaptă și nu există niciun motiv valabil pentru a face deosebirea în cauză: prin urmare, este necesar să se concluzioneze că art. 14 a fost încălcat și că legislația în cauză trebuie modificată astfel încât să permită atât bărbaților, cât și femeilor, să solicite suspendarea executării pedepsei pe motiv că trebuie să aibă grijă de copiii lor.

7. Prin urmare, noi considerăm că a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.